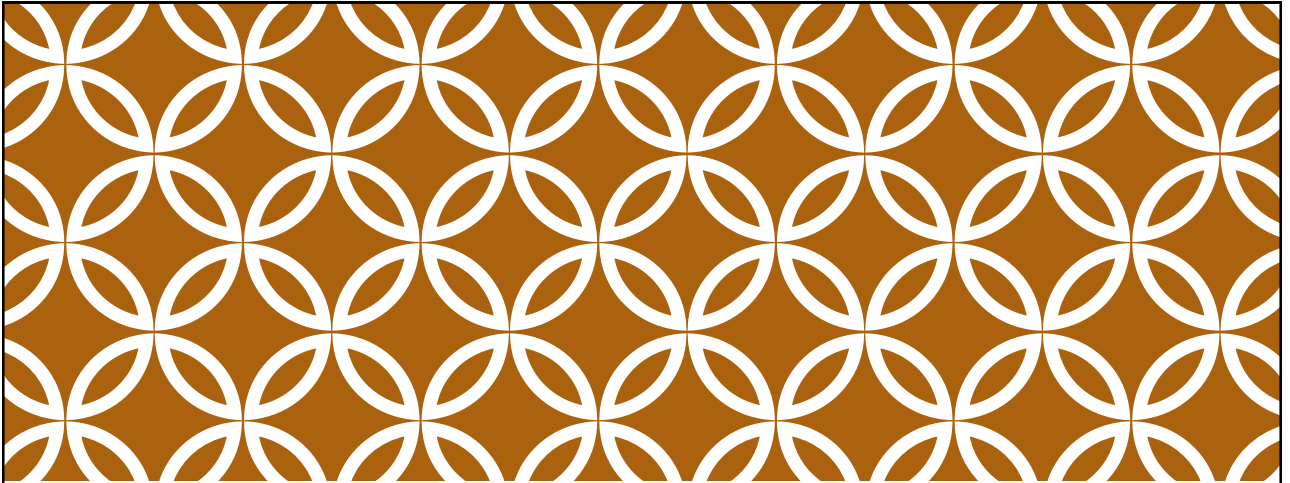
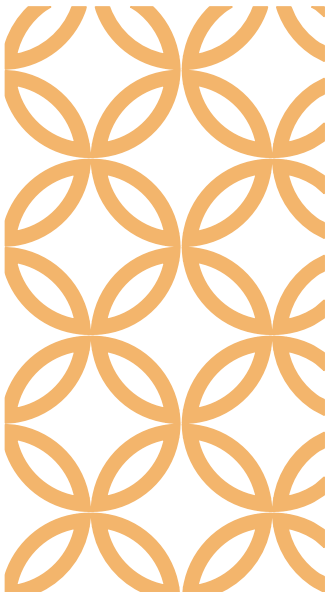

MEERTALIGHEID EN DYSLEXIE

HET ONDERKENNEN VAN EEN LEERSTOORNIS IN EEN MEERTALIGE CONTEXT

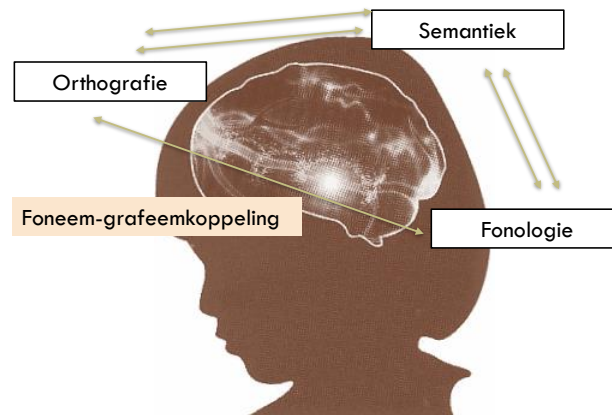
dr. Kirsten Schraeyen
Thomas More; KU Leuven; U
Antwerpen

Dyslexie is een **specifieke leerstoornis** die zich kenmerkt door een **hardnekkig probleem** in het aanleren van **accuraat en vlot lezen en/of spellen op woordniveau**, dat niet het gevolg is van omgevingsfactoren en/of een lichamelijke, neurologische of algemene verstandelijke beperking.

SDN (2016)

LEZEN & SPELLEN IN SCHOOLTAAL...

Perfetti, 2010
Seidenberg, 2013

Lezen i/h Nederlands = transparant
Spellen i/h Nederlands = niet-transparant

3

DYSLEXIE

- Multifactorieel defect model als verklaring voor dyslexie (Pennington et al., 2011)
 - Van 1 oorzaak naar aan-en afwezigheid van diverse risicofactoren
 - Risico op dyslexie continu verdeeld (Snowling, Gallagher, & Frith, 2003; van den Boer & de Jong, 2016)
 - Hoeveelheid van risicofactoren én ernst van elke risicofactor
- Diagnostiek: vaststelling op gedragsniveau
 - Onderzoek van cognitieve processen en dus cognitieve risicofactoren

4

DYSLEXIE

Cognitieve risicofactoren

- Problemen met fonologische representaties (Schraeyen et al., 2017a; 2017b)
 - Fonologisch bewustzijn (Pennington et al., 2012)
 - /kat/ = /k + a + t/
 - Verbaal kortetermijngeheugen (Wagner & Torgesen, 1987)
 - Herhalen (non)woorden
- (Snelbenoemen)
 - Ophalen codes LTG

5

MEERTALIGHEID EN DYSLEXIE

- Dyslexie gaat over de talen heen én uit zich in de eerste plaats in de moedertaal
 - Meervoudig lees- en spellingproces versus enkelvoudig lees- en spellingproces
- Dyslexie kan zich anders manifesteren in een andere taal

Dyslexie - Alfabetische talen:

- Transparante orthografie:
 - Vaak accuraat maar traag
- Diepe orthografie
 - Problemen met onregelmatigheden
 - Persisterende spellingfouten
 - Zwak fonologisch bewustzijn

Dyslexie - Niet-alfabetische talen:

- zwakke vaardigheden in vormen van karakters
- Verkeerde toon bij lezen
- Verwarring welke delen een woord maken

Types of Orthographies					
Alphabetic		Logographic		Syllabic	
Spanish		Chinese		Japanese Kana	
Letter	Sound	Symbol	Meaning	Symbol	Syllable
a	/a/	人	human	さ	sa
b	/b/	山	mountain	の	no
c	/c/ /s/	火	fire	へ	he
ch	/ch/	船	boat	ず	su
d	/d/	讀	to read	て	te

11

6

DYSLEXIE EN MEERTALIGHEID

- vaak leren meertaligen enkel lezen/spellen in de schooltaal
- fonemische vaardigheden die ontwikkeld worden in één taal vergemakkelijken het inzicht in de fonologie van een nieuw te leren taal, ongeacht de mate van fonemische overlap tussen de talen.

7

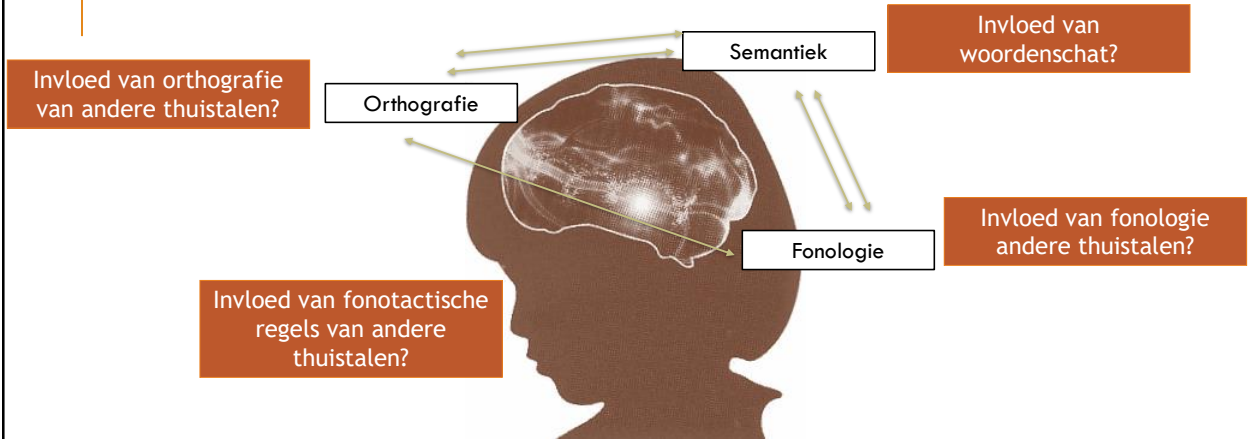
UITDAGING VOOR SCHOOLTEAM/ZORGVERLENERS

‘onder’identificatie versus ‘over’identificatie

- ‘onder’ = toekennen van leerproblemen aan tweede taalverwerving terwijl dyslexie niet herkend wordt
- ‘over’ = toekennen van leerproblemen aan dyslexie (~fonologische problemen) terwijl onvoldoende taalvaardigheid in de schooltaal aan de basis ligt

8

VERKLARING?

Perfetti, 2010
Seidenberg, 2013

9

Invloed fonologie

Klanken schooltaal niet
bestaand in thuistalen

Moeilijkheden **auditiële discriminatie**
& opbouw **fonologische representaties**
gezien foneemcategorieën
opgebouwd worden in eerste
levensjaar (Werker & Tees, 1984)

Invloed fonotaxis

Andere toegestane
combinatie van
openvolgende fonemen in
thuistalen

Fonotactische inconsistenties bij het spellen,
voortvloeiend uit de moedertaal:

- **Dictee Turkse jongen:** /seperingen/ ipv /springen/
- Consonantcluster niet toegestaan aan begin van het woord
- **Dictee Spaans meisje:** /amsterdam/ ipv /amsterdam/
- /m/ niet toegestaan in laatste lettergreep van een woord
- **Dictee Mandarijn jongen:** /s'oeep/ ipv /snoep/
- Consonantclusters weinig of niet voorkomend

Inconsistenties bij het uitspreken van Foneem-
Grafieem-koppeling

INVLOED EN POTENTIËLE GEVOLGEN

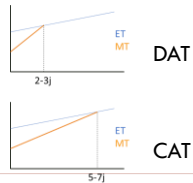
10

Invloed orthografie

Niet –alfabetisch systeem
thuisstalen

Moeilijkheden bij het manipuleren
van fonemen bv. /piko/ → /poki/
(Sproat, 2005) terwijl manipulatie van
syllaben geen probleem vormt bv.
/piko/ → /kopi/

Invloed semantiek

Tijdelijke problemen begrijpend
lezen

Te weinig DAT-taal welke opname
CAT-taal hindert

INVLOED EN POTENTIËLE GEVOLGEN

11

SIGNALLEN IN DE KLAS*

- **Algemeen**
 - Aanhoudend probleem grafeem-foneemkoppeling
 - Onvoldoende evolutie leesvaardigheid ondanks oefening bv. radend lezen
 - Geen andere fouten, maar meer (hardnekkige) fouten
 - Letters toevoegen, vergeten van letters in woorden
 - Onregelmatig schrift / moeite met overschrijven
 - Woorden blijvend schrijven zoals ze klinken
- **Basisvoorwaarden**
 - Problemen auditieve analyse en synthese
 - Onvoldoende kennis letters alfabet

12

SIGNALLEN IN DE KLAS*

- **Fonologisch bewustzijn**
 - Impliciet
 - Bv. Niet kunnen rijmen
 - Expliciet
 - Bv. Problemen foneemidentificatie in woorden
 - Bv. problemen foneemdeletietaken
- **Geheugen (vKTG & LTG)**
 - moeite met de dagen van de week/ reeksen cijfers
 - problemen met meervoudige opdrachten

13

SIGNALLEN IN DE KLAS

- **Problemen automatisatie**
 - gebrek opbouwend woordbeeld
- **Vermijdingsgedrag**
 - luidop lezen

14

DOORVERWIJZEN NAAR...

specialist bv. logopedist/psycholoog

15

VERANTWOORDELIJKE TAAK

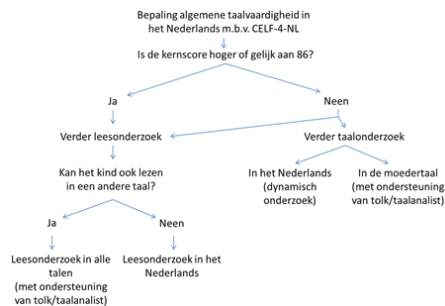
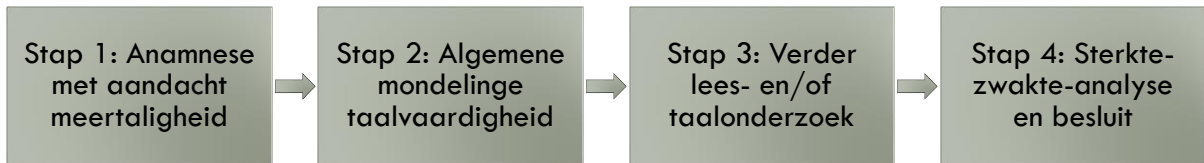

Integratie
mondelijke
taalonderzoek
binnen diagnostiek
van dyslexie

Aandacht voor **ALLE**
talen

16

DIAGNOSTISCH PROTOCOL (~ DIFFERENTIAALDIAGNOSTIEK)

Mostaert, Liekens & Schraeyen (2015)
 Schraeyen, Mostaert & De Kerf (2013)
 Mostaert, De Kerf, Vandewalle & Schraeyen (2013)

17

BEDANKT VOOR UW AANDACHT

Kirsten.schraeyen@thomasmore.be

Thomas More

Opleiding Logopedie & Audiologie

Molenstraat 8, 2018 Antwerpen, België